

A kisgyerek

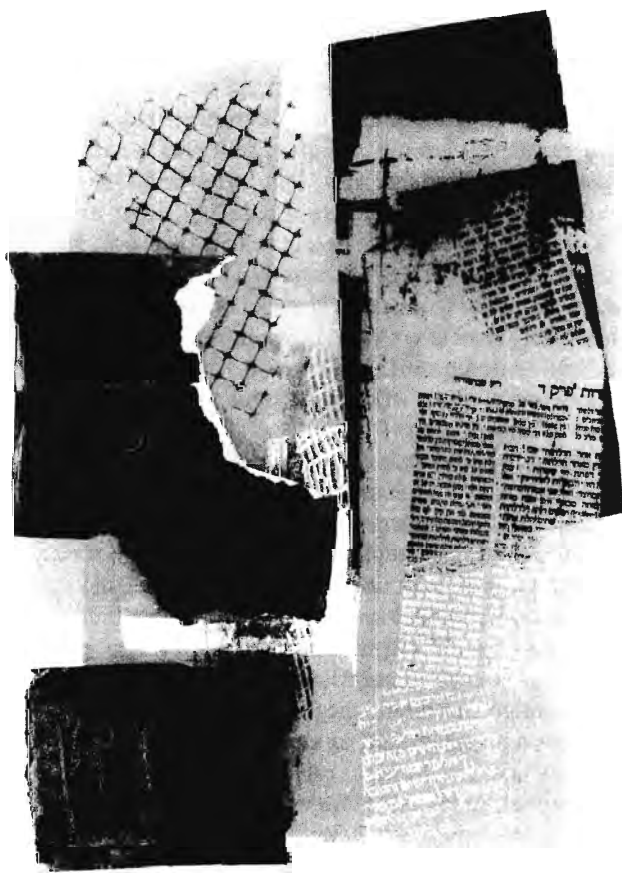

A kisgyerek. Lehajoltam a szobában. A spalettákat már összehajtották anyámék. „Meg kell még mosdatni a kisgyereket!” – hangzott a konyhából. „Hagytál forró vizet a kisgyereknek?” Guggoltam a szobában, én, a kisgyerek. Anyámék ugyanis rendszeresen kisgyereknek szólítottak. 1986 májusában jutott eszembe. Az Ő. Az egyes szám harmadik személy, aki voltam. Aki vagyok. Beszéltek rólam, de nem mondták ki a nevem. Így szerettek. Így éltem Újpesten, úgy hívtak, hogy *kisgyerek*. Ez volt a nevem. Így beszéltek rólam a szüleim egymás között. Hallottam. Guggoltam a szobában a rekamié támlájánál. Én voltam a kisgyerek. A harmadik. Leültem a rekamiéra. Világított a két falikar. Várakoztam.

1986 júniusában nagy furunkulus keletkezett anyám testén, a combtőnél. Májusban leesett a lépcsőről, kibícsaklott a bokája. 1961-ben még nem lehetett tudni. Vártuk, hogy az asztalos elkészítse üveges könyvszekrényünket. Tanulás közben lehanyaglott a karomra a fejem. Eljutottam addig a pontig, ahol-amikor be kell csukni a szemet. Nincs más lehetőség. 1959-ben nem mondhattam el. Nem guggolt mellettem az, akit nagyon szerettem. Mert akit szeret, annak a Kisgyerek rögtön el akarja mondani azt, ami az eszébe jut. Közölni akarja az egyes szám második személlyel mondandóját. Nem vagy velem, mégis elmondom neked 1958-ban. Kék mackónadrágban állsz a bejárati ajtó előtt. Gyöngéden bekopogsz. Én ugyanebben a pillanatban csukom be a szemem, mert nem tudom nyitva tartani. Fontos dolgot akarok neked mondani ezerkilencszázhatvannyolc októberében, tizennyolc évvel ezelőtt. „A kisgyerek már vacsorázott?” A kopogásra senki sem nyit ajtót, mert egyelőre csak guggolsz a rekamié támlájánál, anyád keléséből kibuggyan a genny, és várjuk, hogy az asztalos elkészüljön az üveges könyvszekrényel.

Március 31-én, 1986-ban, éjjel Borbála lányom fölébredt Kaposvárott, és meglátta, hogy egy ágyban alszom Adriennel. Föülült, szomorúan nézett ránk; nem értette, amit látott. Megrázkódott, félt, félt, talán attól, hogy elveszít minket. Nem tudott elaludni. Melléje feküdtem, reszketve nyúlt a kezemért. Simogatott. Nem mertem ránézni. Mint örök kisgyerek guggoltam a rekamiénál, várva, hogy megszólítsanak a szüleim. Borbála szűkülve, teljes odaadással kapaszkodott belém ezerkilencszáznyolcvanhat márciusának utolsó éjszakáján. Túléltük. Mit csináltam 1959. április 26-án, este, a rekamié támlájánál? Csak guggoltam? Borbála mellé fe-

küdtem, hogy megnyugtassam ugyanazzal az érzéssel, amit akkor érzett a Kisgyerek, amikor meglátta, hogy a szülei egymás mellett fekszenek, összesimulva. Egyes szám harmadik személyben beszélek, mert el akarok mondani neked néhány fontos dolgot. Rosszul esett, hogy anyámék együtt alszanak. Senkivel sem közölhettem az árulást 1986 júniusáig. Akik elárultak, szépen árultak el. Meg kell köszönnöm neked. 1959-es elárul-tatásomat Újpesten első felnőttkori szerelmes érzésekkel lehet megérteni és megbocsátani. A négy és fél éves lányom tekintete felnőttkori állapotot előlegez, azt a szerelmes állapotot, amikor oda vagyunk láncolva egy ősi rekamiéhoz, kínunkban leguggolunk, és várjuk, hogy a nevünkön, valódi nevünkön szólítsanak meg bennünket, kisgyerekeket. „Késő van, behajtom a spalettákat, és lefektetem a kisgyereket. Hagytál meleg vizet?” – hangzik valahonnan. Leülök a rekamiéra. Világít a két falikar, szelíden és jóságosan.

PINHAS GOLAN: MISNAJOT ÉS FOSZLÁNYOK

GYERMEKTELEN APA

„A haragnak hullámtajtékával csak egy pillanatra rejtettem el arcomat előtted, és örökkévalóságig tartó szeretettel fogadlak kegyembe...”

(Jesaja LIV/8)

GYŰLŐLI. Kulturált ember nem mond ki ilyet, nem is engedi tudatosodni magában ezt az érzést egy ártatlan, négy-öt éves fiúcskával szemben, akinek – mint a legtöbb őkorabeli gyerekek – tenyérbe boruló helyes kis kobakja, selymes haja, mókásan apró méretű füle, farka, szeme, szája és élénk természete van. Elmebajt leszámítva mit lehet egy ilyen apróságon nem szeretni? „Ha csak nem az ő megtestesülésén keresztül – de annak milyenségétől függetlenül – az őt meghatározó felnőttek jellemét, sorsát, világát nem, vagy – bizony, bizony! – éppen a magunkét!”

Mert róla van szó, és az unokaöccséről, húga fiáról, aki négy és fél éve bukkant föl kérdőzetlenül, a semmi titkaiból kilépve. Azóta ott nyüzsög környezetében; ott ficáncol, gyarapszik, növekedik, az ő élete kereteibe bele-belemarva követeli, érvényesíti a jogát – mihez? – az élethez, a léthez. S ahogy hetente szembesül vele, úgy érzi, fogyni, hanyatlani a magáét.

A pszichológiában Ödipusz-komplexusnak hívják az effajta érzést, viszonyt. Ha igaz, amit erről a nem éppen megragadó tudomány állít, leír, akkor még inkább lázad e kapcsolat ellen, hiszen a kölyök nem az ő fia. (Noha megtévesztésig hasonlít harminc éve készült fényképeire, s nem egy gesztusa, jellemvonása – a megveszekedett makacsság, a beteges érzékenység, az elismerésért, szeretetért való ön- és másokat emésztő küzdelem – szintén ráút. Déjà vu – ő.) Nemcsak fizikailag nincs hozzá köze. Erkölcseleg sem vállalt részt világra jötte lehetőségében.

Mióta is hadakozik ellene?

Azóta, hogy – észrevétlenül magáévá lényegítve a nagyanyja közvetítette örökségmorált – állandóan azt papolta tündöklő szép, térdhajlatig érő fekete sörényű, a beat virágzó bokraiban mellig, nyakig gázoló húgának, hogy a gimnázium négy évét keményen tanulja végig, mert „amit megtanulsz, azt nem veheti el tőled senki, csak ezzel biztosíthatod a jövődet”, azaz a Magyarországon mindent meghatározó egyetemi felvételt, jó állást s hozadékukat; az elvárásaiknak (mindkettőjükének) megfelelő férjet, családot? Avagy amikor meg nem szívelt proféciai valóra váltával húga „egészségügyi középkéderként” volt kénytelen egy kisvárosban elhelyezkedni, s hosszú évekig „nem jött össze semmi sem” – nem is jöhetett, a kisváros és a beatvirág sehol sem ta-

lálkozó paramétereit ismerve –, s a magánytól kiborulva egy szanatóriumba került, ahol fölszedték egymást egy nálánál fiatalabb sráccal, s ő hiába mondta neki, hogy „az ember ilyen helyen nem ismerkedik, ha még oly felvilágosodott is”?

S ha már járnak, ha elfogadja, hogy a srác lebuszozik hozzá – egye fene, ettől még nem lesz senkinek sem gyereke –, eszébe ne jusson hozzámenni olyanhoz, akinek nemhogy állása, semmije – O.K. progresszívak vagyunk, a mai világban élünk –, de halvány elképzelése sincs arról, hogy milyen pályára akar lépni. Egyébként a srác kedves, jóra való gyerek, legnagyobb érdeme nem egészen a sajátja; nevezetesen az, hogy börtönben látta meg a napvilágot, mert mindkét szülőjét az ötvenhatos megtorlások során tették a siralomházba. Miért éppen az ő húga váltsa meg? Miért ő gyógyítsa a történelem ütötte gyógyíthatatlan sebeket? Miért őhöz bújtt üldözöttként, hiszen megvan annak a maga baja. Ő szorulna inkább védelemre. Ő a nő. Ő eszi az egészségügy megalázóan kevés és száraz kenyerét. S ő is – persze ezt a srác sem védte ki – elvált szülők gyereke, aki békére, biztonságra, kiegyensúlyozott, meleg családi életre vágyik.

„Ez pedig jelen körülményeiteket mérlegelve száz százalékig kizárt” – mondta nekik ő, a bölcs. Szónoklatától sem döbbent hivatástudatra az ifjú férjjelölt – mégha elhelyezkedett is darab időre –, de néhány hónap múlva – ellene (a világ) iránti lázadásból?, vagy a már évek óta a tanácsnál fekvő lakáskérvény esélyét növelendő? – összeházasodtak. Amit az ügyben megtehetett, az volt, hogy visszautasította a tanúi tisztet – bevonását a felelősségbe –, hogy aláírásával se hitelesítsen olyan ügyet, amivel nem ért egyet. Mielőtt nászútra indultak volna, utoljára beszélt a húga lelkére.

Kérte, legalább pár évig várjon a szüléssel. Gondoljon máig kiheveretlen közös gyermekkorukra, amely bizonyára ezt az elkapkodott házasságmenekülést is előidézte. Jobban tette volna, ha a példáját követi: ő nem nősült meg idáig, mert szülei válása megismétlésétől tart. Pedig hosszú éveket járt a lányokkal (míg azok ott nem hagyták, megunván a vég nélküli próbálgatást), mert nem volt abszolút biztos bennük. Legalább ne ismétlje meg újra sorsukat egy ártatlan gyerekben. Ez már nem az ő élete, szabadsága, lehetőségei elrontása, kitartás-türellem-hit fogytán való föladata. Ha az ő gyereke is elvált szülők gyereke lesz, ha hagyja tovább rákosztódnai az átkos fátumot – az öregek kudarcba fúlt házassága is a nagyszülők kényszeres egybekelésével, a koncentrációs táborok stigmáival és a túlbuzgó újrakezdés tévedéseivel volt terhelt –, akkor egész élete értelme kérdőjeleződik meg visszamenő hatállyal, s reked kátyúba a jövője. Azt